

- 1 024 / 1 - 89 / 90

**Belgische Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1989-1990

6 DECEMBER 1989

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van Boek II, titel VII,
hoofdstuk I van het Strafwetboek
en tot invoeging van een hoofdstuk
over de zwangerschapsafbreking in
het koninklijk besluit n^r 78 van
10 november 1967 betreffende de
uitoefening van de geneeskunst, de
verpleegkunde, de paramedische
beroepen en de geneeskundige
commissies**

**(Ingediend door de heer Bourgeois,
Mevr. Merckx-Van Goey en
de heer Hermans)**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

I. — ALGEMENE TOELICHTING

Dit wetsvoorstel heeft tot doel enerzijds een aanpassing van de artikelen 348 tot 353 van het Strafwetboek die de vruchtafdrijving bestraffen en anderzijds een aanvulling van de wetgeving op de uitoefening van de geneeskunde.

De algemene beginselen die aan het voorstel ten grondslag liggen, kunnen als volgt worden samengevat :

1. De erkenning van het recht op leven;
2. De principiële strafbaarheid van elke vruchtafdrijving;

- 1 024 / 1 - 89 / 90

**Chambre des Représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1989-1990

6 DÉCEMBRE 1989

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Livre II, titre VII,
chapitre Ier du Code pénal et insérant
un chapitre relatif à l'interruption de
grossesse dans l'arrêté royal n° 78 du
10 novembre 1967 relatif à l'exercice
de l'art de guérir, de l'art infirmier,
des professions paramédicales et aux
commissions médicales**

**(Déposée par M. Bourgeois,
Mme Merckx-Van Goey et
M. Hermans)**

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

I. — GENERALITES

La présente proposition de loi a pour objectif d'adapter les articles 348 à 353 du Code pénal, qui sanctionnent l'avortement, et de compléter la législation relative à l'exercice de la médecine.

Les principes généraux qui sous-tendent la proposition de loi peuvent se résumer comme suit :

1. La reconnaissance du droit à la vie;
2. Le caractère délictueux par principe de tout avortement;

3. De uitdrukkelijke vermelding in de wet van één grond van rechtvaardiging, die bestaat wanneer het leven van de vrouw in onmiddellijk gevaar verkeert;

4. De aanvaarding van drie verschoningsgronden, met name wanneer :

a) de voortzetting van de zwangerschap bij de vrouw een zeer zware en ongeneeslijke aandoening zal veroorzaken die niet op een andere wijze kan worden vermeden en de vrucht op het ogenblik van de afwijving niet levensvatbaar is buiten het lichaam van de moeder;

b) de zwangerschap het gevolg is van verkrachting of incest;

c) uit een voorafgaand geneeskundig onderzoek is gebleken dat de vrucht zodanig zal ontwikkelen dat er een kind geboren zal worden dat als niet levensvatbaar kan worden beschouwd;

5. Het waarborgen dat de vruchtafwijving gebeurt na rijp medisch beraad en in medisch verantwoorde omstandigheden;

6. De verplichte sociale en psychologische begeleiding van elke vrouw die om vruchtafwijving verzoekt;

7. Het betrekken van de echtgenoot van de vrouw en van de ouders van de minderjarige vrouw bij de totstandkoming van de beslissing tot vruchtafwijving;

8. De uitdrukkelijke bevestiging en versterking van de bevoegdheid van het openbaar ministerie om de niet-rechtvaardigbare en niet-verschoonbare vruchtafwijvingen op te sporen en te vervolgen en van de bevoegdheid van de strafrechter om de daders ervan te bestraffen.

1. De erkenning van het recht op leven

Het uitgangspunt van het wetsvoorstel is de fundamentele eerbied voor ieder menselijk leven, onafhankelijk van zijn oorsprong, zijn lichamelijke en geestelijke gezondheid en zijn sociaal-economisch welzijn.

Elk kind, geboren of niet, heeft een onvervreemdbaar recht op leven.

Vanaf de conceptie is niet alleen de vrouw die de vrucht draagt, doch is de gehele samenleving geconfronteerd met een uniek wezen, dat zich in een continu proces van steeds meer « menswording » zal ontwikkelen, totdat het in de dood zijn voltooiing krijgt.

Het komt dan ook aan de overheid toe om dit recht te beschermen. Het is de taak van de ouders, de omgeving en de overheid dit menselijk leven te bevorderen en mogelijk te maken dat er de beste kansen aan worden geboden. Het argument dat een menselijk embryo, althans in de eerste stadia van de zwangerschap, geen menselijke persoon is en bijgevolg niet dezelfde absolute bescherming kan genieten als een « volwaardige » menselijke persoon, kan niet worden aanvaard. Door aldus te argumenteren, maakt men immers een onderscheid tussen « beschermenswaardig » menselijk leven en « niet of minder beschermenswaardig » menselijk leven. Ook al heeft het menselijk embryo nog niet de vorm van een menselijk

3. La mention explicite dans la loi de l'unique cause de justification, à savoir le cas où un danger imminent menace la vie de la femme;

4. L'acceptation de trois causes d'excuse, à savoir :

a) le fait que la continuation de la grossesse entraîne chez la femme une affection très grave et incurable qui ne peut être évitée d'aucune autre manière et que le fœtus n'est pas viable en dehors du corps de la mère au moment de l'avortement;

b) le fait que la grossesse résulte d'un viol ou d'un inceste ;

c) le fait qu'il ressort d'un examen médical préalable que le fœtus se développera de telle sorte que l'enfant à naître peut être considéré comme non viable;

5. La garantie que l'interruption de grossesse est pratiquée après mûre réflexion de la part des médecins et dans de bonnes conditions médicales;

6. L'obligation de fournir une guidance sociale et psychologique à toute femme qui demande à avorter;

7. L'association du conjoint de la femme et des parents de la mineure d'âge à la prise de la décision d'avorter;

8. La confirmation et le renforcement explicites du pouvoir qu'a le ministère public de rechercher et de poursuivre les avortements injustifiables et non excusables et du pouvoir du juge répressif d'en punir les auteurs.

1. La reconnaissance du droit à la vie

La présente proposition de loi est basée sur le respect fondamental de toute vie humaine, quels que soient son origine, son état de santé physique et mentale et sa situation socio-économique.

Tout enfant, né ou à naître, a un droit inaliénable à la vie.

Dès la conception, non seulement la femme qui porte l'enfant mais également la société tout entière se trouvent en présence d'un être unique, qui va suivre le processus continu de l'évolution humaine, jusqu'à son accomplissement dans la mort.

Il appartient dès lors aux pouvoirs publics de protéger ce droit. Il appartient aux parents, à l'entourage et aux pouvoirs publics de favoriser cette vie humaine et de faire en sorte qu'elle ait la possibilité de s'épanouir dans des conditions optimales. On ne peut accepter l'argument selon lequel un embryon humain, du moins aux premiers stades de la grossesse, ne serait pas un être humain et ne pourrait dès lors pas bénéficier de la même protection absolue qu'un être humain « à part entière ». En argumentant de la sorte, on établit en effet une distinction entre la vie humaine « digne de protection » et celle qui ne le serait pas ou qui le serait moins. Même si l'embryon humain n'a pas encore la forme d'un corps humain, même s'il

lichaam, ook al beschikt het nog niet over zintuigen en ook al uit het nog geen gedachten en gevoelens, toch staat het buiten kijf dat het zich steeds meer zal ontwikkelen, wanneer het de normale zorg krijgt waarop het, op grond van zijn menselijke uniciteit « recht » heeft. Er is een continuïteit in het leven gaande van de conceptie, over de geboorte tot de dood. Vanaf het eerste ogenblik gaat het om « menselijk » leven.

2. Een rechtvaardigingsgrond

Behoudens de bescherming van ander menselijk leven dat met de dood is bedreigd, kan geen enkel motief rechtvaardigen dat het menselijk leven van een verwekt kind wordt afgebroken door vruchtafwijving.

Wanneer in de waardenafweging « leven » staat tegenover « leven », meer bepaald het leven van de vrouw tegenover het leven van het verwekt kind, dan dient de wetgever echter de « noodtoestand » die bestaat, te erkennen. Vandaar dat er volgens de indieners van dit voorstel geen misdrijf is « wanneer de vruchtafwijving geboden is door de ogenblikkelijke noodzaak een dreigend levensgevaar van de moeder af te wenden ». Dit is de enige rechtvaardigingsgrond die voor de indieners van dit voorstel verantwoord kan worden.

Voor alle andere gevallen, alle gevallen waarin de afweging niet « leven » tegen « leven » is, bevestigen de indieners van dit voorstel dat de vruchtafwijving een misdrijf is.

3. De verschoningsgronden

De vraag die de indieners van dit voorstel evenwel niet uit de weg willen gaan, is of elke vruchtafwijving die volgens dit voorstel als een misdrijf dient te worden omschreven, ook tot een effectieve bestraffing van de daders van het misdrijf dient te leiden.

Bij het beantwoorden van deze vraag zijn de indieners uitgegaan van volgende overwegingen. Door de vraag naar de bestraffing van de daders te stellen, doet men geen afbreuk aan de norm dat in beginsel elke vruchtafwijving een misdrijf is. Het gaat hier immers om een fundamenteel andere vraag. Terwijl bij de vraag naar de bepaling van het misdrijf de aandacht van de strafwetgever toegespitst is op het formuleren, naar de samenleving toe, van de norm die geboden is ter bescherming van het ongeboren leven, rijst de vraag naar de bestraffing van de daders van het misdrijf op het ogenblik dat deze norm reeds werd overtreden.

De verantwoordelijkheid van de strafwetgever is dan een andere. Hij dient dan te overwegen of de omstandigheden waarin het misdrijf werd gepleegd van die aard kunnen zijn dat een effectieve bestraffing maatschappelijk niet gewenst is.

De strafwetgever kan er dan toe worden gebracht « verschoningsgronden » te formuleren waardoor hij niet de norm in vraag stelt, doch wel aangeeft dat degene die de norm heeft geschonden, niet behoeft te

n'éprouve pas encore de sensations et qu'il n'exprime encore aucune idée ni aucun sentiment, il est indéniable qu'il ne cessera d'évoluer s'il reçoit toute l'attention à laquelle il a « droit » en vertu de son unicité humaine. Il y a une continuité dans la vie, qui va de la conception à la mort en passant par la naissance. Dès les premiers instants, il s'agit d'un être « humain ».

2. Une cause de justification

Aucun motif, excepté la protection d'une autre vie humaine menacée de mort, ne peut justifier que la vie humaine d'un enfant qui a été conçu soit interrompue par un avortement.

Toutefois, lorsque les valeurs entre lesquelles il faut choisir sont la vie et la vie, à savoir la vie de la femme et celle de l'enfant conçu, le législateur doit reconnaître « l'état de nécessité » qui existe. C'est pourquoi les auteurs de la présente proposition estiment qu'il n'y a pas infraction « lorsque l'avortement s'impose en raison de la nécessité immédiate d'écarter un danger de mort imminent pour la mère ». C'est là la seule cause de justification admissible aux yeux des auteurs de la présente proposition.

Dans tous les autres cas, c'est-à-dire dans tous les cas où il ne s'agit pas de choisir entre deux vies, les auteurs confirment le caractère délictueux de l'avortement.

3. Les causes d'excuse

Les auteurs de la présente proposition n'entendent toutefois pas éluder la question de savoir si tout avortement qui, au sens de cette proposition, doit être considéré comme une infraction, doit également entraîner la condamnation effective de ses auteurs.

La réponse à cette question est fondée sur les considérations suivantes. La question de savoir s'il y a lieu de condamner les auteurs ne remet pas en cause la norme selon laquelle tout avortement est en principe une infraction. Il s'agit en effet d'une question fondamentalement différente. Alors que pour définir l'infraction, le législateur pénal s'attache principalement à formuler, à l'intention de la société, la norme qui est destinée à protéger la vie à naître, la question de savoir s'il faut condamner les auteurs de l'infraction se pose au moment où cette norme a été transgressée.

La responsabilité du législateur pénal est alors différente. Il lui incombe alors de juger si les circonstances dans lesquelles l'infraction a été commise peuvent être telles qu'une condamnation n'est socialement pas souhaitable.

Le législateur pénal peut être amené à formuler des causes d'excuse par lesquelles il ne remet pas en question le bien-fondé de la norme, mais décide que la personne qui a enfreint cette dernière ne doit pas être

worden gestraft. Dit is het wezenlijke onderscheid tussen de rechtvaardigingsgrond en de beslissende verschoningsgrond.

De indieners van dit voorstel zijn ervan uitgegaan dat de strafwet niet inhumain is wanneer zij, niet bij de formulering van de norm, maar bij de bepaling van de strafwaardigheid, rekening houdt met de realiteit dat sommigen het misdrijf van vruchtafdrijving plegen, in omstandigheden van diep menselijk leed, waarin de vrouw voor zichzelf geen enkele andere uitweg ziet.

De indieners van het voorstel zien het echter ook als een verantwoordelijkheid van de wetgever om deze omstandigheden zo precies mogelijk te omschrijven in « verschoningsgronden » en er zorg voor te dragen dat de toepassing van deze verschoningsgronden controleerbaar is. Vandaar dat zij elke algemene omschrijving afwijzen, aangezien deze inherent het gevaar inhoudt van een niet meer te verantwoorden te ruime toepassing. Vandaar ook dat zij elke uitsluiting van toetsing door de strafrechter van de hand wijzen.

Vooraleer de wetgever situaties van « diep menselijk leed, waarin de vrouw voor zichzelf geen enkele andere uitweg ziet » als verschoningsgrond kan aanvaarden, dient hij er zich van te vergewissen of het oordeel van de vrouw dat er voor haar geen andere uitweg is wel voldoende rekening houdt met de inspanningen die de samenleving doet om wel andere, voor de vrouw haalbare, « uitwegen » te bieden. Is dit niet het geval, dan mag het misdrijf volgens de indieners niet worden verschoond. Zo zijn de indieners van oordeel dat sociaal-economische omstandigheden niet als verschoningsgrond kunnen worden aanvaard. Hoe schrijnend de sociaal-economische toestand van de vrouw ook mag zijn, hoezeer zij ook voor zichzelf tot het, vanuit haar standpunt, weloverwogen en ongetwijfeld pijnlijk oordeel komt geen menswaardige levensvoorwaarden te kunnen bieden aan het kind dat zij draagt, is het de dwingende plicht van elke samenleving en zeker van onze welvarende samenleving om deze vrouw te begeleiden en haar te wijzen op de alternatieven die voor de opvang van haar kind bestaan, zo mogelijk in het eigen gezin, in opvangtehuizen of bij pleegouders of adoptieouders.

De indieners van dit voorstel menen echter dat het plegen van het misdrijf van vruchtafdrijving wel verschoonbaar is, wanneer « uit een voorafgaand geneeskundig onderzoek is gebleken dat de voortzetting van de zwangerschap bij de vrouw een zeer zware en ongeneeslijke aandoening zal veroorzaken, die niet op een andere wijze kan worden vermeden en de vrucht op het ogenblik van de afdrijving niet levensvatbaar is buiten het lichaam van de vrouw. » Alhoewel de afweging hier niet « leven » tegen « leven » is, zodat het niet om een rechtvaardigingsgrond gaat en er bijgevolg van een misdrijf sprake is, menen de indieners van dit voorstel dat de vrouw die in deze uiterst pijnlijke conflictsituatie kiest voor het vermijden van een zeer zware en ongeneeslijke aandoening bij zichzelf en daarvoor het leven van het kind dat zij draagt

condamnée. Telle est la différence essentielle entre la cause de justification et la cause d'excuse déterminante.

Les auteurs de la présente proposition sont partis du principe que la loi pénale n'est pas inhumaine lorsqu'elle prend en considération, non pour la formulation de la norme, mais pour déterminer s'il y a lieu de punir, le fait que certaines personnes se rendent coupables d'avortement dans des circonstances de profonde souffrance humaine, dans lesquelles la femme ne voit pas d'autre issue pour elle-même.

Les auteurs de la présente proposition estiment toutefois qu'il appartient également au législateur de préciser autant que possible ces circonstances dans le cadre « des causes d'excuse » et de veiller à ce qu'il soit possible de vérifier si ces causes d'excuse sont respectées. C'est pourquoi ils rejettent l'idée d'une définition générale, qui pourrait donner lieu à une application trop large et injustifiée, et considèrent que le juge répressif doit avoir un pouvoir d'appréciation.

Avant d'admettre comme cause d'excuse des situations de « profonde souffrance humaine, dans lesquelles la femme ne voit pas d'autre issue pour elle-même », le législateur doit d'abord s'assurer que la femme qui estime n'avoir d'autre issue que l'avortement a suffisamment tenu compte des efforts que la société consent pour lui offrir d'autres solutions. Si ce n'est pas le cas, l'infraction ne peut être excusée. C'est ainsi que les auteurs estiment que des circonstances socio-économiques ne peuvent être admises comme cause d'excuse. Aussi déplorable que soit la situation socio-économique de la femme et si pénétrée soit-elle de l'intime et sans aucun doute douloureuse conviction de ne pouvoir offrir une existence convenable à l'enfant qu'elle porte, il est du devoir de toute société, et a fortiori de notre société de prospérité, d'assister cette femme et de lui indiquer les alternatives qui s'offrent à elle en ce qui concerne l'accueil de son enfant, si possible dans sa propre famille, dans des maisons ou des familles d'accueil ou chez des parents adoptifs.

Les auteurs de la présente proposition de loi estiment toutefois que l'infraction d'avortement est excusable « lorsqu'il ressort d'un examen médical préalable que la poursuite de la grossesse provoquerait chez la femme une affection très grave et incurable ne pouvant être évitée d'aucune autre manière et pour autant que le fœtus ne soit pas viable hors du corps de la mère au moment de l'avortement ». Bien qu'il ne faille pas choisir entre deux vies, de sorte qu'il ne s'agit pas d'une cause de justification et qu'il y a dès lors infraction, les auteurs estiment qu'il ne faut pas punir la femme qui décide, dans cette situation conflictuelle extrêmement pénible, de s'épargner une affection très grave et incurable en renonçant à l'enfant qu'elle porte, du moins si celui-ci n'est pas viable au moment de l'avortement. Les auteurs estiment en effet qu'il ne faut pas encore ajouter à la douleur de la

opgeeft, niet behoeft te worden gestraft, althans voor zover het kind op het ogenblik van de vruchtafdrijving niet levensvatbaar is. Aan het leed van het verlies van haar kind, dient er volgens de indianers geen bijkomend leed door een strafrechtelijke veroordeling te worden toegevoegd.

De indianers van dit voorstel zijn eveneens van oordeel dat de strafwetgever rekening mag houden met de situatie van de vrouw die het slachtoffer werd van een verkrachting of incest en voor wie om deze reden het voltooien van haar zwangerschap ondraaglijk is. Opnieuw gaat het hier niet om de afweging « leven » tegen « leven ». Deze vrouw pleegt een misdrijf. Doch de indianers van dit voorstel buigen zich voor het onnoemlijke leed of het zware trauma dat haar door de verkrachting of de incest werd aangedaan en dat haar tot de vruchtafdrijving heeft gebracht. De indianers van het voorstel menen dat het maatschappelijk niet gewenst is aan dit leed bijkomend leed toe te voegen door een strafrechtelijke veroordeling, ook al betreft het een misdrijf.

De indianers van het voorstel menen ten slotte ook rekening te moeten houden met de situatie van de vrouw aan wie wordt meegedeeld dat zij een vrucht draagt « die zich zodanig zal ontwikkelen dat er een kind zal geboren worden dat als niet levensvatbaar kan worden beschouwd ».

Wanneer deze vrouw tot vruchtafdrijving laat overgaan, pleegt zij een misdrijf. De indianers menen echter dat dit misdrijf kan worden verschoond. Daarmee is het niet hun bedoeling een oordeel te vellen over de kwaliteit van het menselijk leven dat door de vruchtafdrijving werd beëindigd. Integendeel, de norm blijft gehandhaafd dat ook dit menselijk leven evenveel bescherming verdient en dat ook het afbreken van deze zwangerschap een strafbaar feit is. Bij het formuleren van de verschoningsgrond gaan de indianers van het voorstel ervan uit dat, op het ogenblik dat deze norm werd overtreden, de vraag rijst of de bestraffing ook daadwerkelijk geboden is.

De indianers van het voorstel menen dat de strafwetgever evenmin inhumain is wanneer hij, zonder het misdrijf te rechtvaardigen en zonder bij het formuleren van het misdrijf enig onderscheid aan te brengen volgens de kwaliteit van het menselijk leven, toch rekening houdt met het leed dat de vrouw reeds heeft doorstaan doordat zij heeft gemeend te moeten beslissen haar zwangerschap af te breken. Ten aanzien van deze vrouw menen de indianers dat de toevoeging van bijkomend leed door een strafrechtelijke veroordeling maatschappelijk niet is gewenst.

In de drie gevallen gaat het dus om « omstandigheden van diep menselijk leed, waarin de vrouw voor zichzelf geen andere uitweg ziet » en die door de wetgever worden aanvaard als « verschoningsgrond », dit is als reden om de vrouw geen bijkomend leed door bestraffing toe te voegen.

Dat ook de geneesheer van deze verschoningsgrond geniet, is alleen een afgeleide daarvan, bedoeld om te

perdre de l'enfant en infligeant à la femme une condamnation pénale.

Les auteurs de la présente proposition estiment également que le législateur pénal peut tenir compte de la situation de la femme qui a été victime d'un viol ou d'un inceste et qui, pour cette raison, ne peut supporter que sa grossesse arrive à son terme. Il ne s'agit pas non plus, en l'occurrence, de choisir entre deux vies. Bien que cette femme commette une infraction, les auteurs s'inclinent devant l'immense douleur ou le grave traumatisme qui lui ont été causés par le viol ou l'inceste et qui l'ont poussée à se faire avorter. Les auteurs estiment qu'il n'est socialement pas souhaitable d'ajouter encore à cette douleur par une condamnation pénale, bien qu'il y ait infraction.

Les auteurs de la présente proposition estiment enfin devoir également tenir compte de la situation de la femme à qui l'on apprend qu'elle porte un fœtus « dont le développement sera tel que l'enfant à naître peut être considéré comme non viable. »

En se faisant avorter, cette femme se rend coupable d'infraction, mais les auteurs estiment que cette infraction peut être excusée. En adoptant une telle position, ils n'entendent pas porter un jugement sur la qualité de la vie humaine à laquelle l'avortement met un terme. Ils demeurent au contraire fidèles à la norme qu'ils se sont fixée et estiment que cette vie humaine mérite tout autant d'être protégée et que l'interruption de cette grossesse constitue également un fait délictueux. En formulant cette cause d'excuse, les auteurs de la proposition considèrent que, dès lors que cette norme a été enfreinte, il convient de se demander s'il y a réellement lieu de punir.

Les auteurs estiment que le législateur pénal ne se montre nullement inhumain lorsque, sans justifier l'infraction et sans introduire dans sa définition une distinction quelconque basée sur la qualité de la vie humaine, il tient cependant compte de la souffrance déjà endurée par une femme qui a estimé devoir interrompre sa grossesse. Les auteurs estiment qu'il n'est socialement pas souhaitable d'ajouter à la douleur de cette femme en lui infligeant une condamnation pénale.

Il s'agit donc, dans les trois cas évoqués ci-avant, de « circonstances de profonde souffrance humaine dans lesquelles la femme ne voit pas d'autre issue pour elle-même » dont le législateur admet qu'elles constituent une « cause d'excuse », c'est-à-dire une raison de ne pas exacerber encore la douleur de la femme en la punissant.

Le fait que le médecin bénéficie lui aussi de cette cause d'excuse n'est qu'un corollaire de ce qui précède,

verhinderen dat vrouwen zich tot gewetenloze ondeskundigen zouden wenden om het verschoonbare misdrijf te plegen.

4. Medische waarborgen

Uiteraard kan een vruchtafdrijving in de bovenvermelde gevallen slechts worden verschoond, indien zij wordt uitgevoerd in medisch verantwoorde omstandigheden.

Vandaar dat wordt voorgeschreven dat enkel een geneesheer-gynaecoloog tot vruchtafdrijving kan overgaan en dat deze ingreep slechts kan gebeuren in een erkende instelling voor gezondheidszorg met een dienst van verloskunde-gynaecologie.

5. Sociale en psychologische begeleiding

Wezenlijk voor de indieners van dit voorstel is dat elke vrouw die om vruchtafdrijving vraagt de nodige sociale en psychologische begeleiding dient te krijgen.

De vrouw die op grond van de rechtvaardigingsgrond om vruchtafdrijving verzoekt, dient na de ingreep psychologisch te worden begeleid. De vrouw die zich bevindt in een situatie die als een verschoningsgrond is omschreven, dient vooraf de nodige begeleiding en informatie te krijgen die haar moeten in staat stellen tot een weloverwogen beslissing te komen. Aan de vrouw die om vruchtafdrijving verzoekt, zonder zich te bevinden in een situatie die als een verschoningsgrond is omschreven, dient eveneens de nodige begeleiding en informatie te worden verstrekt. Deze moet erop gericht zijn haar te overtuigen van de strafbaarheid van een vruchtafdrijving in haar geval en moet haar informeren over alle mogelijkheden die bestaan om haar kind op te vangen in het eigen gezin of elders. Deze vrouw dient eveneens over het gebruik van voorbehoedsmiddelen te worden ingelicht.

De geloofwaardigheid van het voorstel hangt onlosmakelijk samen met de geloofwaardigheid van de informatie- en opvangstructuren. Vandaar ook dat wordt voorgeschreven dat de instellingen voor gezondheidszorg waar de vruchtafdrijving wordt uitgevoerd, zouden beschikken over of functioneel verbonden zouden zijn met een dienst die de informatie en begeleiding kan verstrekken.

6. De betrokkenheid van de echtgenoot en van de ouders

Om de vrouw die om vruchtafdrijving verzoekt bij te staan en om hun medeverantwoordelijkheid voor het menselijk leven dat zij draagt te erkennen, schrijft het voorstel voor dat zowel de echtgenoot die de woonplaats van de vrouw deelt, als de ouders van de minderjarige vrouw vooraf worden gehoord.

destiné à éviter que les femmes ne s'adressent à des personnes incompetentes et sans scrupules pour commettre l'infraction excusable.

4. Garanties médicales

Un avortement ne peut évidemment être excusé, dans les cas précités, que s'il est pratiqué dans des conditions médicales appropriées.

C'est pourquoi il est prévu que seul un médecin gynécologue peut procéder à un avortement et que cette intervention ne peut être pratiquée que dans un établissement de soins agréé disposant d'un service de gynécologie obstétrique.

5. Guidance sociale et psychologique

Il est essentiel, pour les auteurs de la présente proposition, que chaque femme qui demande à se faire avorter bénéficie de la guidance sociale et psychologique nécessaire.

La femme qui demande à se faire avorter en invoquant la cause de justification doit bénéficier d'une guidance psychologique après l'intervention. La femme qui se trouve dans une situation considérée comme une cause d'excuse doit bénéficier au préalable de la guidance et des informations nécessaires, qui doivent lui permettre de prendre une décision mûrement réfléchie. La femme qui demande à se faire avorter sans se trouver dans une situation définie comme une cause d'excuse doit également bénéficier de la guidance et des informations nécessaires. Celles-ci doivent avoir pour but de la convaincre du caractère délicieux que l'avortement revêtait dans son cas et de lui indiquer toutes les possibilités qui existent en ce qui concerne l'accueil de son enfant dans sa propre famille ou ailleurs. Cette femme doit également être informée en ce qui concerne l'utilisation de contraceptifs.

La crédibilité de la présente proposition est indissociablement liée à la crédibilité des structures d'information et d'accueil. C'est pourquoi il est prévu que les établissements de soins dans lesquels l'avortement est pratiqué doivent disposer d'un service qui puisse fournir les informations et la guidance ou collaborer avec un tel service.

6. Le rôle du conjoint et des parents

Afin qu'ils apportent leur assistance à la femme qui a demandé l'avortement et qu'ils reconnaissent leur part de responsabilité à l'égard de la vie humaine qu'elle porte, la proposition prévoit que le conjoint avec lequel la femme cohabite ainsi que les parents de la mineure d'âge seront préalablement entendus.

7. De bevoegdheid van het openbaar ministerie en van de strafrechter

Ten slotte, en dit is voor de indieners van het voorstel werkelijk onontbeerlijk om van een geloofwaardige strafwet te spreken, mag er geenszins afgeweken worden van de normale bevoegdheid van de strafrechter om te oordelen over het al dan niet aanwezig zijn van al de constitutieve bestanddelen van het misdrijf en van de elementen die de rechtvaardigingsgrond of de verschoningsgrond uitmaken. Het uitsluiten van de beoordelingsbevoegdheid van de strafrechter zou trouwens, volgens de indieners van het voorstel, ongrondwettelijk zijn. Artikel 30 van de Grondwet draagt immers aan de hoven en rechtbanken de bevoegdheid op de wetten toe te passen. Daarin zijn uiteraard ook de strafwetten begrepen, die de constitutieve bestanddelen van de misdrijven en de rechtvaardigings- en verschoningsgronden bevatten.

Het laatste oordeel hierover laten bij de geneesheer of de vrouw zelf zou dan ook ongrondwettig zijn. Het zou hen tegelijk rechter en partij maken.

II. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

De voorgestelde tekst bevestigt de reeds in het huidige artikel 348 bepaalde delictsomschrijving, alsook de strafmaat. Het is evenwel niet nodig het middel te expliciteren, aangezien elk middel waarmee de vruchtafdrijving wordt veroorzaakt, wordt beoogd. Daarmee zijn ook alle middelen bedoeld die in de toekomst nog zullen worden ontwikkeld ter afdrijving van de vrucht.

Art. 2

De voorgestelde tekst vermeldt uitdrukkelijk dat het ook hier om de opzettelijke vruchtafdrijving gaat, wat de huidige tekst, zonder enige reden, nalaat te vermelden. Het voorstel houdt een aanpassing van de strafmaat in. Voor degene die reeds eerder werd veroordeeld voor hetzelfde misdrijf, dient een gevangenisstraf te worden uitgesproken.

Art. 3

Uit de voorgestelde formulering blijkt dat de vrouw die de vruchtafdrijving veroorzaakt, strafbaar is, zowel wanneer zij dit laat doen door anderen, als wanneer ze het zelf doet.

In dit laatste geval is bijgevolg ook begrepen het zich toedienen van een antiprogestoegen of een prostaglandine-derivaat. Een dergelijke ingreep in de

7. La compétence du ministère public et du juge répressif

Enfin, et il s'agit pour les auteurs de la proposition d'une condition *sine qua non* pour que la loi pénale soit crédible, il ne peut en aucun cas être porté atteinte au pouvoir normal du juge répressif de juger de la présence ou de l'absence de tous les éléments constitutifs de l'infraction et des causes de justification et d'excuse. Les auteurs de la proposition estiment qu'il serait anticonstitutionnel de ne pas permettre au juge répressif d'exercer son pouvoir d'appréciation. L'article 30 de la Constitution attribue en effet aux cours et tribunaux le pouvoir d'appliquer les lois, y compris, bien entendu, les lois pénales qui déterminent les éléments constitutifs des infractions et les causes de justification et d'excuse.

Il serait dès lors anticonstitutionnel de permettre au médecin ou à la femme concernée de statuer en dernier ressort à cet égard, car ils seraient ainsi juge et partie.

II. — DISCUSSION DES ARTICLES

Article 1er

Le texte proposé reprend la définition du délit et le taux de la peine prévus à l'actuel article 348. Il n'est toutefois pas nécessaire de préciser le moyen, étant donné que l'on vise tout moyen utilisé pour provoquer un avortement. Ainsi, le terme général couvre aussi tous les moyens qui seront encore mis au point à l'avenir pour provoquer l'avortement.

Art. 2

Le texte proposé indique explicitement qu'il s'agit aussi, en l'occurrence, d'un avortement pratiqué à dessein, ce que le texte actuel omet de préciser sans raison. Cet article adapte le taux de la peine. Une peine d'emprisonnement doit être infligée à quiconque a déjà été condamné pour une infraction identique.

Art. 3

Il ressort du texte proposé que la femme qui provoque un avortement est punissable, qu'elle ait fait pratiquer l'avortement par autrui ou qu'elle se soit fait avorter elle-même.

Dans ce dernier cas, on vise par conséquent aussi l'absorption d'antiprogestatifs ou de dérivés de prostaglandine. Le législateur, qui entend protéger l'enfant

ontwikkeling van een zwangerschap is voor de wetgever, die de bescherming van het ongeboren leven beoogt, uiteraard geenszins anders dan een vruchtafdrijving door een operatieve ingreep.

Art. 4

Behoudens in de gevallen waar de vruchtafdrijving wordt uitgevoerd ingevolge de ogenblikkelijke noodzaak een dreigend levensgevaar van de moeder af te wenden, is de afdrijving van de vrucht op het ogenblik dat deze zelfstandig buiten het lichaam van de vrouw levensvatbaar is, mits ze met de in onze tijd normale zorgen wordt omringd, steeds een niet-verschoonbaar misdrijf, dat met dezelfde straffen kan worden bestraft als het misdrijf kindermoord uit artikel 396 van het Strafwetboek.

Art. 5

Dit artikel houdt de enige rechtvaardigingsgrond uit het voorstel in. Het kiezen tussen twee levens is een dilemma, waarbij het niet aan de wetgever kan toekomen de keuze voor het ene of het andere leven als een misdrijf te beschouwen. Het huidige artikel 353 van het Strafwetboek vervalt. De indieners van het voorstel menen dat het niet wenselijk is een lagere strafmaat te bepalen in geval de vruchtafdrijving wordt uitgevoerd door een persoon die geen geneesheer is. Zij willen in ieder geval voorkomen dat de idee ontstaat dat een dergelijke vruchtafdrijving door de wetgever als minder ernstig wordt beschouwd, aangezien deze vruchtafdrijving precies grotere gevaren inhoudt voor de vrouw.

Art. 6

Dit artikel houdt de drie verschoningsgronden in. Het bepaalt in de eerste paragraaf de materiële indicaties die dienen aanwezig te zijn opdat het misdrijf zou kunnen worden verschoond. Het bepaalt in de tweede plaats de formele voorwaarden die eveneens alle dienen te zijn vervuld opdat het misdrijf zou zijn verschoond.

Onder de verschoningsgrond sub a, hebben de indieners het woord « aandoening » gebruikt in de betekenis van zeer zware, in de actuele stand van de medische wetenschap, als ongeneeslijk beschouwde aantastingen van de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de vrouw.

Onder de verschoningsgrond sub b, hebben de indieners van het voorstel het woord « verkrachting » gebruikt in de zin van artikel 375 van het Strafwetboek. Onder « incest », dat in de grote meerderheid van de gevallen overigens op een verkrach-

à naître, assimile évidemment une telle intervention dans le développement de la grossesse à une opération chirurgicale abortive.

Art. 4

Hormis les cas où il est pratiqué en raison de la nécessité immédiate d'écarter un danger de mort imminent pour la mère, l'avortement qui est pratiqué sur un fœtus à un moment où celui-ci serait viable en dehors du corps de la femme s'il était entouré de soins normaux pour notre époque, constitue toujours une infraction non excusable, qui peut être punie des mêmes peines que l'infanticide, visé à l'article 396 du Code pénal.

Art. 5

Cet article comporte la seule cause de justification de la proposition. Choisir entre deux vies est un dilemme et il ne peut appartenir au législateur de considérer le choix de l'une ou de l'autre vie comme une infraction. L'actuel article 353 du Code pénal est supprimé. Les auteurs de la présente proposition estiment qu'il n'est pas souhaitable de fixer une peine moins élevée dans le cas où l'avortement est pratiqué par une personne qui n'est pas médecin. Ils veulent en tout cas éviter que l'on puisse penser que le législateur considère que l'avortement est moins répréhensible lorsqu'il n'est pas pratiqué par un médecin, étant donné que c'est précisément alors qu'il comporte les plus grands risques pour la femme.

Art. 6

Cet article prévoit les trois causes d'excuse. Il détermine dans son premier paragraphe les indications matérielles dont la présence est requise pour que l'infraction puisse être excusée. Il fixe ensuite les conditions formelles qui doivent également être remplies pour que l'infraction soit excusée.

En ce qui concerne la cause d'excuse figurant au point a, les auteurs de la proposition ont utilisé le terme « affection » au sens d'atteintes très graves à la santé physique ou mentale de la femme considérées comme incurables dans l'état actuel de la science médicale.

Dans la cause d'excuse visée au b, les auteurs de la proposition ont utilisé le terme « viol » au sens de l'article 375 du Code pénal. Ils entendent par « incest », qui repose d'ailleurs sur un viol dans la grande majorité des cas, l'aboutissement de rapports

ting berust, verstaan de indieners van het voorstel de voltrekking van geslachtsbetrekking tussen bloedverwanten in de opgaande lijn en tussen bloedverwanten in de zijlijn tussen broers en zusters.

Onder de verschoningsgrond sub c, hebben de indieners met de formulering « niet-levensvatbaar » een restrictief te interpreteren begrip gebruikt dat de mogelijkheid schept om zonder de norm van de gelijke bescherming van elk menselijk leven op te geven, een clemente houding aan te nemen ten opzichte van de vrouw en de geneesheer die in een dergelijk geval toch tot vruchtafdrijving overgaan.

De indieners van het voorstel hebben gemeend dat de vruchtafdrijving in elk van de drie hierboven genoemde gevallen slechts kan worden verschoond wanneer een aantal formele voorwaarden zijn vervuld die ervoor instaan dat de vruchtafdrijving in medisch verantwoorde omstandigheden gebeurt in een instelling voor gezondheidszorg die kan instaan voor de nodige begeleiding en opvang (1°), na een weloverwogen beslissing met kennis van zaken over de risico's van de vruchtafdrijving (2°), waarbij de echtgenoot die de woonplaats van de vrouw deelt (5°) en de ouders van de minderjarige vrouw worden gehoord (6°) en nadat de vrouw, vooraleer op de dag zelf van de ingreep schriftelijk erin toe te stemmen (9°), ingelicht werd over de psychologische begeleiding die haar na de ingreep kan worden verstrekt (8°).

Aan de vruchtafdrijving die op grond van de indicaties sub a en c, wordt uitgevoerd, dient uiteraard een medisch onderzoek vooraf te gaan. Om de ernst van dit onderzoek te waarborgen, wordt er een overleg vereist tussen de door de vrouw aangewezen huisarts, een geneesheer-specialist in de te verwachten aandoening en de geneesheer-gynaecoloog die de vruchtafdrijving zal verrichten (3°).

Aangezien de beslissing tot de vruchtafdrijving eenparig dient te zijn, zal de instemming van de huisarts en van de geneesheer-specialist met een vruchtafdrijving die niet op grond van artikel 353bis, §1, a of c, kan worden verschoond, dienen te worden beschouwd als een deelneming aan het misdrijf die hen tot mededaders maakt. Zij hebben immers door de instemming « tot de uitvoering zodanige hulp verleend dat de misdaad of het wanbedrijf zonder hun bijstand niet had kunnen worden gepleegd » (artikel 66 van het Strafwetboek).

Aan de vruchtafdrijving die op grond van de indicaties sub b of c wordt uitgevoerd, gaat een uitgebreide informatieverstrekking vooraf over de opvang en bijstand die aan de moeder en het kind kunnen worden geboden (4°). Slechts nadat de geneesheer het verslag van de betrokken dienst heeft ontvangen, kan hij desgevallend tot een verschoonbare vruchtafdrijving overgaan (7°).

sexuels entre ascendants et entre collatéraux entre frères et sœurs.

Dans la cause d'excuse visée au c, l'expression « non viable » utilisée par les auteurs doit être interprétée de manière restrictive et doit permettre, sans pour autant renoncer au principe de l'égalité en matière de protection de toute vie humaine, d'adopter une attitude indulgente à l'égard de la femme et du médecin qui auront néanmoins commis l'avortement en pareil cas.

Les auteurs de la proposition estiment que, dans chacun des trois cas cités ci-dessus, l'avortement ne peut être excusé que si certaines conditions formelles sont réunies, qui doivent garantir que l'avortement a lieu dans des conditions médicales convenables dans un établissement de soins qui peut assurer la guidance et l'accueil nécessaires (1°), après une décision mûrement réfléchie et prise en connaissance de cause en ce qui concerne les risques de l'avortement (2°), l'époux qui partage le domicile de la femme (5°) et les parents de la mineure d'âge (6°) étant entendus, et après que la femme, avant d'y consentir par écrit le jour même de l'intervention (9°) a été informée de la guidance psychologique qui peut lui être fournie après l'intervention (8°).

L'avortement pratiqué pour un des motifs visés aux lettres a et c doit évidemment être précédé d'un examen médical. Afin de garantir le sérieux de cet examen, il est prévu qu'une concertation doit avoir lieu entre le médecin généraliste de la femme, un médecin spécialiste de l'affection prévisible et le gynécologue qui pratiquera l'avortement (3°).

La décision de pratiquer l'interruption de grossesse devant être prise à l'unanimité, le consentement du médecin généraliste et celui du spécialiste à un avortement pour lequel on ne peut invoquer une des causes d'excuse prévues à l'article 353bis, §1er, a et c, doivent être considérés comme une participation à l'infraction, faisant de ces praticiens des coauteurs. Par leur consentement, ils ont en effet « prêté pour l'exécution une aide telle que, sans leur assistance, le crime ou le délit n'eût pu être commis » (article 66 du Code pénal).

Avant que ne soit pratiqué un avortement pour un des motifs visés aux lettres b et c, l'intéressée doit recevoir des informations circonstanciées sur les possibilités d'accueil et les aides qui peuvent être offertes à la mère et à l'enfant (4°). Ce n'est qu'après avoir reçu le rapport du service compétent que le médecin pourra éventuellement pratiquer un avortement excusable (7°).

Art. 7

In het koninklijk besluit n° 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, wordt een hoofdstuk *IIIbis* ingevoegd met als titel « Hoofdstuk *IIIbis* : De zwangerschapsafbreking ». In dit hoofdstuk worden die bepalingen opgenomen die niet een integrerend deel uitmaken van de constitutionele bestanddelen van het misdrijf « vruchtafdrijving », en die evenmin behoren tot de rechtvaardigings- en verschoningsgronden.

Art. 8

Dit artikel houdt de gewetensclausule in : tenzij wanneer er een onmiddellijk gevaar dreigt voor het leven van de vrouw en de afweging bijgevolg « leven » tegen « leven » betreft, kan niemand verplicht worden aan een vruchtafdrijving zijn medewerking te verlenen.

Art. 9, 10 en 15

De in het koninklijk besluit n° 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der Geneesheren, ingestelde Nederlandstalige en Franstalige Raden van Beroep van de Orde der Geneesheren worden, ieder wat hem betreft, ingeschakeld in de controle op de naleving van de voorwaarden die deze wet bepaalt opdat het misdrijf verschoonbaar zou zijn. Deze Raden, die bestaan uit tien leden, zijn paritair samengesteld uit vijf leden-geneesheren en vijf leden-magistraten, met doorslaggevende stem van de voorzitter-magistraat bij staking van stemmen.

Hun opdracht is driedubbel :

1° Zij verzamelen de dossierstukken die de geneesheer-gynaecoloog die de vruchtafdrijving heeft uitgevoerd, verplicht is hen toe te sturen, op straf van gevangenisstraf of geldboete (art. 9 en art. 15) ;

2° Zij hebben een plicht tot aangifte aan de Procureur des Konings indien zij van oordeel zijn, op grond van de dossierstukken waarover zij beschikken, dat in een individueel geval de beslissing tot vruchtafdrijving op grond van artikel 353*bis*, § 1, a of c, « kennelijk onredelijk » werd genomen of dat de ingreep, in alle in artikel 353*bis*, § 1, bepaalde gevallen, zonder naleving van de voorwaarden bepaald in artikel 353*bis*, § 2 werd uitgevoerd.

3° Zij stellen ten slotte jaarlijks een verslag op dat voor elke instelling van gezondheidszorg en voor elke geneesheer het aantal vruchtafdrijvingen vermeldt dat werd uitgevoerd op grond van elk van de indicaties die als rechtvaardigings- of verschoningsgrond werden omschreven.

Deze inschakeling van de Raden van Beroep mag er uiteraard niet toe leiden dat de parketten niet zelf al

Art. 7

Un chapitre *IIIbis* intitulé « Chapitre *IIIbis* : L'interruption de grossesse » est inséré dans l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales. Ce chapitre contient les dispositions qui ne font pas partie intégrante des éléments constitutifs de l'infraction d'« avortement » et qui ne relèvent pas davantage des causes de justification et d'excuse.

Art. 8

Cet article instaure une clause de conscience : sauf en cas de danger imminent pour la vie de la femme, c'est-à-dire lorsque deux vies sont en jeu, nul ne peut être contraint de prêter son concours à une interruption de grossesse.

Art. 9, 10 et 15

Les Conseils d'appel, francophone et néerlandophone, de l'Ordre des médecins, institués par l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins, sont, chacun en ce qui le concerne, chargés de contrôler le respect des circonstances qui, au sens de la loi, rendent l'infraction excusable. Ces conseils, qui comptent dix membres, sont composés paritairement de cinq membres médecins et de cinq membres magistrats, la voix du président magistrat étant prépondérante en cas de partage.

Leur mission est triple :

1° Ils rassemblent les pièces de dossiers que le médecin gynécologue qui a pratiqué l'avortement est tenu de leur envoyer sous peine d'amende ou d'emprisonnement (article 9 et 15) ;

2° Ils sont soumis à une obligation de déclaration au procureur du Roi si, sur la base des pièces dont ils disposent, ils estiment que, dans un cas déterminé, la décision de pratiquer l'avortement sur la base de l'article 353*bis*, §1er, a ou c, était « manifestement injustifiée » ou que, dans n'importe quel cas prévu à l'article 353*bis*, §1er, l'intervention a été exécutée dans des circonstances autres que celles prévues au §2 du même article.

3° Enfin, ils établissent chaque année un rapport mentionnant, pour chaque établissement de soins et pour chaque médecin, le nombre d'avortements pratiqués sur la base de chacun des cas définis comme étant une cause de justification ou d'excuse.

Le fait de confier ces missions aux Conseils d'appel ne peut évidemment impliquer que les parquets soient

het nodige zouden doen om de daders van vruchtafdrijvingen die niet kunnen worden gerechtvaardigd of verschoond op te sporen en te vervolgen. De indieners menen echter dat de Raden van Beroep, die door hun samenstelling waarborgen van onafhankelijkheid en deskundigheid bieden, de parketten in hun taakvervulling kunnen ondersteunen, zonder dat de beoordeling door deze Raden bindend zou kunnen zijn ten aanzien van de strafvervolgning of ten aanzien van de beoordeling door de strafrechter. Aangezien deze Raden slechts oordelen op grond van de dossierstukken kan aan hun oordeel uiteraard geen doorslaggevende betekenis worden gehecht.

Art. 12

De indieners van het voorstel willen met dit artikel het winstbejag als motief voor de vruchtafdrijving uitsluiten.

Art. 13

Voor de indieners van het voorstel is het belangrijk dat ook de vrouwen die om vruchtafdrijving vragen zonder dat zij een rechtvaardigings- of verschoningsgrond kunnen inroepen, begeleid en opgevangen worden.

Uiteraard dient hen dan eerst te worden meegedeeld dat hun vraag een strafbaar feit betreft waaraan geen medewerking kan worden verleend. De geneesheer of de instelling waartoe de vrouw zich wendt, dient er voor in te staan, hetzij zelf, hetzij door verwijzing naar een opvang- en begeleidingsdienst, dat aan de vrouw de nodige inlichtingen worden verstrekt zodat zij de reële alternatieven voor de vruchtafdrijving onder ogen ziet. Tevens dient haar ter voorkoming van een nieuwe ongewenste zwangerschap informatie te worden verstrekt over het gebruik van voorbehoedsmiddelen.

Art. 14

De informatie over de verschillende opvangmogelijkheden voor kinderen, over de middelen waarop een vrouw een beroep kan doen voor de oplossing van de medische, sociale, materiële en psychologische problemen die door haar toestand zijn ontstaan en over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet, decreet of ordonnantie toegekend aan de gezinnen, aan al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de mogelijkheden om een kind te laten adopteren, is erg verspreid. Daarom achten de indieners van dit voorstel het nodig de Koning te belasten met de oprichting van een informatiedienst die deze informatie verzamelt en ter beschikking stelt van eenieder, op eenvoudige aanvraag. De indieners zijn van oordeel

dispensés de faire le nécessaire pour rechercher et poursuivre les auteurs d'avortements qui ne peuvent être ni justifiés ni excusés. Les auteurs de la proposition estiment toutefois que les Conseils d'appel, dont la composition offre une garantie d'indépendance et de compétence, peuvent aider les parquets dans l'accomplissement de leur mission sans pour autant que leur appréciation entraîne une obligation quelconque au niveau des poursuites ou de l'appréciation du juge répressif. Leur appréciation étant fondée exclusivement sur des pièces de dossiers, aucune valeur déterminante ne peut être attachée aux jugements de ces conseils.

Art. 12

Le but de cet article est d'éviter que des médecins pratiquent des avortements par esprit de lucre.

Art. 13

Les auteurs de la proposition de loi estiment qu'il est important que les femmes qui sollicitent une interruption de leur grossesse sans pouvoir invoquer une cause de justification ou une cause d'excuse bénéficient aussi d'une guidance et d'un accueil appropriés.

Il faut évidemment commencer par leur faire savoir que leur demande porte sur un fait délictueux, auquel on ne peut porter son concours. Le médecin ou l'établissement auquel la femme s'adresse doit veiller, soit lui-même, soit en la renvoyant à un service d'accueil et de guidance, à ce que les informations utiles lui soient communiquées afin qu'elle puisse se rendre compte des solutions de remplacement qui existent réellement en la matière. Des informations doivent également être fournies à la femme sur l'utilisation des contraceptifs afin de lui éviter une nouvelle grossesse indésirée.

Art. 14

Les informations sur les différentes possibilités d'accueil des enfants, sur les moyens auxquels une femme peut avoir recours pour résoudre les problèmes d'ordre médical, social, matériel et psychologique posés par sa situation et sur les droits, aides et avantages accordés par la loi, les décrets ou les ordonnances aux familles, aux mères mariées ou non et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités d'adoption de l'enfant, sont extrêmement dispersées. C'est pourquoi les auteurs de la proposition ont jugé nécessaire de charger le Roi de créer un service d'information dont la tâche consistera à recueillir ces informations et à les mettre à la disposition de chacun, sur simple demande. Les auteurs estiment que le législateur national peut

dat de nationale wetgever op grond van zijn bevoegdheid ter preventie van misdrijven, een dergelijke opdracht aan de Koning kan geven.

A. BOURGEOIS
T. MERCKX-VAN GOEY
P. HERMANS

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 348 van het Strafwetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 348. — Hij die door enig middel opzettelijk de vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin niet heeft toegestemd, wordt gestraft met opsluiting.

Indien de gebruikte middelen hun uitwerking hebben gemist, vindt artikel 52 toepassing. »

Art. 2

Artikel 350 van hetzelfde wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 350. — Hij die door enig middel opzettelijk de vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en tot een geldboete van duizend frank tot vijfduizend frank of tot één van deze straffen alleen.

Indien de betrokkene reeds eerder voor hetzelfde misdrijf werd veroordeeld, wordt altijd een gevangenisstraf uitgesproken.

Poging tot dit misdrijf wordt met dezelfde straffen bestraft. »

Art. 3

Artikel 351 van hetzelfde wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 351. — De vrouw die opzettelijk de afdrijving van haar vrucht veroorzaakt en de vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten, worden gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig frank tot tweehonderd frank of met één van deze straffen alleen.

Poging tot dit misdrijf wordt met dezelfde straffen bestraft. »

confier pareille mission au Roi en vertu de sa compétence en matière de prévention des infractions.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 348 du Code pénal est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 348. — Celui qui, par un moyen quelconque, aura, à dessein, fait avorter une femme qui n'y a pas consenti, sera puni de la réclusion.

Si les moyens employés ont manqué leur effet, l'article 52 sera appliqué. »

Art. 2

L'article 350 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 350. — Celui qui, par un moyen quelconque, aura, à dessein, fait avorter une femme qui y a consenti, sera condamné à un emprisonnement d'un an à cinq ans et à une amende de mille francs à cinq mille francs ou à une de ces peines seulement.

Une peine d'emprisonnement sera prononcée chaque fois que l'intéressé aura été condamné précédemment du chef de la même infraction.

La tentative de cette infraction sera punie des mêmes peines. »

Art. 3

L'article 351 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 351. — La femme qui, volontairement, se sera fait avorter elle-même et la femme qui, volontairement, aura fait pratiquer un avortement seront punies d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante à deux cent francs ou d'une de ces peines seulement.

La tentative de cette infraction sera punie des mêmes peines. »

Art. 4

In hetzelfde wetboek wordt een artikel 351*bis* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 351*bis*. — Behoudens in de gevallen bedoeld in artikel 353, wordt de vruchtafdrijving die wordt uitgevoerd op een vrucht die buiten het lichaam van de moeder levensvatbaar is, gestraft, naargelang van de omstandigheden, als één van de misdrijven vermeld in artikel 396, tweede lid. »

Art. 5

Artikel 353 van hetzelfde wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 353. — Er is geen misdrijf wanneer de vruchtafdrijving geboden is door de ogenblikkelijke noodzaak een dreigend levensgevaar van de moeder af te wenden. »

Art. 6

In hetzelfde wetboek wordt een artikel 353*bis* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 353*bis*. — § 1. De in de artikelen 348 tot 351 en in artikel 352 bedoelde misdrijven geven geen aanleiding tot bestraffing wanneer de vruchtafdrijving plaatsvindt overeenkomstig de bepalingen van § 2 van dit artikel en wanneer

a) hetzij uit een voorafgaand geneeskundig onderzoek is gebleken dat de voortzetting van de zwangerschap bij de vrouw een zeer zware en ongeneeslijke aandoening zal veroorzaken die niet op een andere wijze kan worden vermeden en voor zover de vrucht op het ogenblik van de afdrijving niet levensvatbaar is buiten het lichaam van de moeder;

b) hetzij de vruchtafdrijving plaatsheeft binnen de twaalf weken na de bevruchting die het gevolg is van verkrachting of incest en de bestraffing van de vrouw om die reden maatschappelijk niet gewenst is;

c) hetzij uit een voorafgaand geneeskundig onderzoek is gebleken dat de vrucht zodanig zal ontwikkelen dat er een kind geboren zal worden dat als niet levensvatbaar kan worden beschouwd.

§ 2, 1° De vruchtafdrijving moet onder medisch verantwoorde omstandigheden worden verricht door een geneesheer-gynaecoloog in een instelling voor gezondheidszorg met een dienst voor verloskunde-gynaecologie.

Deze instelling dient erkend te zijn bij toepassing van de artikelen 68 tot 72 van de wet op de ziekenhuizen gecoördineerd op 7 augustus 1987.

Zij dient zelf te beschikken over of een functionele samenwerking te hebben met een opvang- en begeleidingsdienst die aan de vrouw de inlichtingen kan verstrekken bedoeld in 4° van deze paragraaf en die de psychologische begeleiding kan verstrekken bedoeld in 8° van deze paragraaf.

Art. 4

Un article 351*bis*, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

« Art. 351*bis*. — Sauf dans les cas prévus à l'article 353, l'avortement qui est pratiqué sur un fœtus viable en dehors du corps de la mère sera puni, suivant les circonstances, comme l'une des infractions visées à l'article 396, deuxième alinéa. »

Art. 5

L'article 353 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 353. — Il n'y a pas d'infraction lorsque l'avortement s'impose en raison de la nécessité immédiate d'écarter un danger de mort imminent pour la mère. »

Art. 6

Un article 353*bis*, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

« Art. 353*bis*. — § 1er. Les infractions visées aux articles 348 à 351 et 352 ne sont pas punies lorsque l'avortement a lieu conformément aux dispositions du § 2 du présent article et

a) lorsqu'il ressort d'un examen médical préalable que la poursuite de la grossesse provoquerait chez la femme une affection très grave et incurable ne pouvant être évitée d'aucune autre manière et pour autant que le fœtus ne soit pas viable hors du corps de la mère au moment de l'avortement;

b) ou lorsque l'avortement a lieu dans les douze semaines suivant une fécondation résultant d'un viol ou d'un inceste et que, pour cette raison, la condamnation de la femme n'est socialement pas souhaitable;

c) ou lorsqu'il ressort d'un examen médical préalable que le développement du fœtus sera tel que l'enfant à naître peut être considéré comme non viable.

§ 2, 1° L'avortement doit être pratiqué par un médecin-gynécologue dans de bonnes conditions médicales et dans un établissement de soins comportant un service de gynécologie et d'obstétrique.

Cet établissement doit être agréé conformément aux articles 68 à 72 de la loi sur les hôpitaux, coordonnée le 7 août 1987.

Il doit disposer ou s'être assuré la collaboration fonctionnelle d'un service d'accueil et de guidance qui puisse fournir à la femme les informations visées au 4° du présent paragraphe et assurer la guidance psychologique visée au 8° du présent paragraphe.

2° De geneesheer die desgevallend de ingreep zal uitvoeren, dient de vrouw voorafgaandelijk in te lichten over de onmiddellijke en toekomstige medische risico's die zij loopt door de vruchtafdrijving.

3° Aan de vruchtafdrijving bedoeld in artikel 353bis, § 1, a en c, gaat een overleg vooraf tussen de door de vrouw aangewezen huisarts, een geneesheer-specialist in de te verwachten aandoeningen en de geneesheer-gynaecoloog die de vruchtafdrijving zal verrichten.

Indien de vrouw geen huisarts aanwijst, wijzen de twee overige geneesheren de derde geneesheer aan.

Alleen de geneesheer-gynaecoloog mag verbonden zijn aan de instelling waar de ingreep wordt uitgevoerd.

De beslissing om tot de ingreep over te gaan, wordt eenparig genomen.

Van het overleg en van de beslissing wordt een protocol opgesteld waaruit blijkt welke de bevindingen zijn op grond waarvan tot een vruchtafdrijving op grond van artikel 353bis, § 1, a of c, werd besloten.

Dit protocol wordt ondertekend door de betrokken geneesheren.

4° Aan de vruchtafdrijving bedoeld in artikel 353bis, § 1, b en c, gaat een informatieverstrekking aan de vrouw vooraf.

Deze dient te worden ingelicht over de verschillende opvangmogelijkheden voor kinderen, over de middelen waarop zij een beroep kan doen voor de oplossing van de medische, sociale, materiële en psychologische problemen die door haar toestand zijn ontstaan en over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet, decreet of ordonnantie toegekend aan de gezinnen, aan al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de mogelijkheden om een kind te laten adopteren.

De geneesheer tot wie de vrouw zich heeft gewend om de vruchtafdrijving uit te voeren, verwijst de vrouw daartoe naar de opvang- en begeleidingsdienst die aan de instelling is verbonden of waarmee de instelling functioneel samenwerkt.

Deze dienst stelt hierover een verslag op, dat hij onmiddellijk verzendt naar de verwijzende geneesheer.

5° De echtgenoot die de woonplaats deelt met de vrouw die om vruchtafdrijving verzoekt, dient te worden gehoord door de geneesheer die desgevallend deze vruchtafdrijving zal uitvoeren, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, a en c, en, mits instemming van de vrouw, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, b.

Daartoe wordt deze echtgenoot bij aangetekend schrijven uitgenodigd door de geneesheer, tenzij wanneer de echtgenoot hem zelf reeds heeft gecontacteerd.

Van de verklaring van de echtgenoot wordt een verslag opgesteld dat hij ondertekent.

Indien de vrouw, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, b, weigert haar instemming hiermee te verlenen, indien de echtgenoot niet ingaat op de uit-

2° Le médecin qui, le cas échéant, pratiquera l'intervention informera au préalable la femme des risques médicaux immédiats et futurs qu'elle court en raison de l'avortement.

3° L'avortement visé au § 1er, a et c, du présent article, doit être précédé d'une concertation entre le médecin généraliste désigné par la femme, le médecin spécialiste de l'affection prévisible et le médecin gynécologue qui pratiquera l'avortement.

Si la femme ne désigne pas de médecin généraliste, les deux autres médecins désigneront le troisième médecin.

Seul le médecin-gynécologue peut être rattaché à l'établissement où l'intervention sera pratiquée.

La décision de pratiquer l'intervention est prise à l'unanimité.

La concertation et la décision font l'objet d'un protocole faisant état des constatations sur la base desquelles il a été décidé de pratiquer un avortement en vertu du § 1er, a ou c, du présent article.

Ce protocole est signé par les médecins concernés.

4° Avant que l'avortement visé au § 1er, b et c, du présent article soit pratiqué, un certain nombre d'informations doivent être communiquées à la femme.

Celle-ci doit être informée sur les différentes possibilités d'accueil des enfants, sur les moyens auxquels elle peut avoir recours pour résoudre les problèmes d'ordre médical, social, matériel et psychologique posés par sa situation et sur les droits, aides et avantages accordés par la loi, les décrets ou les ordonnances aux familles, aux mères mariées ou non et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités d'adoption de l'enfant.

Le médecin auquel la femme s'est adressée pour faire pratiquer l'avortement la renvoie à cet effet au service d'accueil et de guidance rattaché à l'établissement ou avec lequel celui-ci entretient une collaboration fonctionnelle.

Ce service établit à ce sujet un rapport qu'il transmet immédiatement au médecin qui lui a envoyé l'intéressée.

5° Le conjoint partageant le domicile de la femme qui sollicite un avortement doit être entendu par le médecin qui, le cas échéant, pratiquera cet avortement, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, a et c, et, moyennant le consentement de la femme, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, b.

Le médecin invite ce conjoint à cet effet par lettre recommandée, à moins que le conjoint n'ait déjà lui-même pris contact avec lui.

La déclaration du conjoint fait l'objet d'un rapport qu'il signe.

Si, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, b, la femme refuse de donner son consentement ou que le conjoint ne donne pas suite à l'invitation à se présen-

nodiging om te verschijnen of weigert het verslag te ondertekenen, wordt hiervan melding gemaakt in het verslag.

6° De ouders waarbij de minderjarige die om vruchtafdrijving verzoekt verblijft, dienen te worden gehoord door de geneesheer die desgevallend deze vruchtafdrijving zal uitvoeren, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, a en c, en, mits instemming van de minderjarige, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, b.

Daartoe worden deze ouders bij aangetekend schrijven uitgenodigd door de geneesheer, tenzij wanneer de ouders hem zelf reeds hebben gecontacteerd.

Van hun verklaring wordt een verslag opgesteld dat zij ondertekenen.

Indien de vrouw, in de gevallen bedoeld in artikel 353bis, § 1, b, weigert haar instemming hiermee te verlenen, indien de ouders niet ingaan op de uitnodiging om te verschijnen of weigeren het verslag te ondertekenen, wordt hiervan melding gemaakt in het verslag.

7° De vruchtafdrijving bedoeld in artikel 353bis, § 1, b en c, kan slechts worden verricht zes dagen nadat de geneesheer-gynaecoloog in het bezit werd gesteld van het verslag bedoeld in 4° van deze paragraaf.

8° Ten laatste daags voor de vruchtafdrijving moet de vrouw door de geneesheer worden ingelicht over de mogelijkheid van psychologische begeleiding die haar kan worden verstrekt, hetzij in de opvang- en begeleidingsdienst die aan de instelling is verbonden of waarmee de instelling functioneel samenwerkt, hetzij in een andere daartoe gespecialiseerde dienst.

Hiervan wordt een verslag opgesteld dat desgevallend bij het protocol wordt gevoegd.

9° De vrouw moet schriftelijk haar toestemming geven tot de vruchtafdrijving op de dag zelf waarop deze zal worden verricht. Zij dient daarenboven schriftelijk te bevestigen dat haar de inlichtingen, bedoeld in 2°, 8° en desgevallend in 4° van deze paragraaf, werden verstrekt. »

Art. 7

In het koninklijk besluit n° 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, wordt een hoofdstuk IIIbis ingevoegd met als opschrift « Hoofdstuk IIIbis : De zwangerschapsafbreking ».

Art. 8

In hetzelfde besluit wordt een artikel 37bis ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 37bis. — Behoudens in geval van onmiddellijk gevaar voor het leven van de vrouw, kan geen geneesheer, geen verpleegkundige en geen beoefenaar

ter ou refuse de signer le rapport, il en est fait mention dans le rapport.

6° Les parents chez lesquels demeure la mineure d'âge qui sollicite un avortement doivent être entendus par le médecin qui, le cas échéant, pratiquera cet avortement, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, a et c, et, moyennant le consentement de la mineure d'âge, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, b.

Le médecin invite les parents à cet effet par lettre recommandée, à moins qu'ils n'aient déjà eux-mêmes pris contact avec lui.

La déclaration des parents fait l'objet d'un rapport qu'ils signent.

Si, dans les cas visés à l'article 353bis, § 1er, b, la femme refuse de donner son consentement ou que les parents ne donnent pas suite à l'invitation à se présenter ou refusent de signer le rapport, il en est fait mention dans le rapport.

7° L'avortement visé au § 1er, b et c, du présent article ne peut être pratiqué que six jours après que le médecin gynécologue a reçu le rapport visé au 4° du présent paragraphe.

8° Au plus tard la veille de l'avortement, la femme doit être informée par le médecin de la possibilité qu'elle a de bénéficier d'une guidance psychologique, soit dans le service d'accueil et de guidance rattaché à l'établissement ou avec lequel celui-ci entretient une collaboration fonctionnelle, soit dans un autre service spécialisé en la matière.

Cette notification fait l'objet d'un rapport qui est joint, le cas échéant, au protocole.

9° La femme doit donner son autorisation écrite de procéder à l'avortement le jour même où celui-ci sera pratiqué. Elle doit en outre confirmer par écrit que les informations visées au 2°, au 8° et, le cas échéant, au 4° du présent paragraphe lui ont été communiquées. »

Art. 7

Un chapitre IIIbis, intitulé « Chapitre IIIbis : L'interruption de grossesse » est inséré dans l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales.

Art. 8

Un article 37bis, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. 37bis. — Sauf en cas de danger imminent pour la vie de la femme, aucun médecin, aucun praticien de l'art infirmier, ni aucun praticien d'une profes-

van een paramedisch beroep ertoe verplicht worden zijn medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten is ertoe verplicht de vrouw hiervan, bij haar eerste bezoek, in kennis te stellen. »

Art. 9

In hetzelfde besluit wordt een artikel 37ter ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 37ter. — Na de uitvoering van de zwangerschapsafbreking zendt de geneesheer onverwijld aan de voorzitter van de bevoegde Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren, al naargelang het geval :

— een verslag waarin hij de bevindingen uiteenzet op basis waarvan hij een zwangerschapsafbreking heeft uitgevoerd op grond van artikel 353 van het Strafwetboek;

— een bericht over de uitvoering van een zwangerschapsafbreking op grond van artikel 353bis, § 1, b, van het Strafwetboek, met vermelding van het dossiernummer;

— het protocol bedoeld in artikel 353bis, § 2, 3°, van het Strafwetboek;

— de verslagen bedoeld in artikel 353bis, § 2, 4°, 5°, 6°, 8°, van het Strafwetboek, die in een geïntegreerde vorm kunnen worden opgemaakt;

— de schriftelijke toestemming van de vrouw, bedoeld in artikel 353bis, § 2, 9°, van het Strafwetboek. »

Art. 10

In hetzelfde besluit wordt een artikel 37quater ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 37quater. — Onverminderd de bevoegdheid van het openbaar ministerie om de misdrijven, vermeld in Boek II, titel VII, hoofdstuk I van het Strafwetboek, op te sporen en te vervolgen en onverminderd de bevoegdheid van de strafrechter, gaat de Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren na of de beslissing tot zwangerschapsafbreking bedoeld in artikel 353 of in 353bis, § 1, a en c, van het Strafwetboek niet kennelijk onredelijk was en/of de zwangerschapsafbreking bedoeld in artikel 353bis, § 1, van het Strafwetboek gebeurde in de voorwaarden bepaald in artikel 353bis, § 2, van het Strafwetboek.

Wanneer de Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren oordeelt dat de beslissing tot zwangerschapsafbreking kennelijk onredelijk was en/of werd uitgevoerd in strijd met de voorwaarden uit artikel 353bis, § 2, van het Strafwetboek, doet zij hiervan aangifte bij de Procureur des Konings van het rechtsgebied waarin de zwangerschapsafbreking werd uitgevoerd.

Het oordeel van de Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren is noch ten aanzien van de strafver-

sion paramédicale ne peut être contraint de prêter son concours à une interruption de grossesse.

Le médecin qui refuse de pratiquer une telle intervention est tenu d'aviser la femme de son refus dès sa première visite. »

Art. 9

Un article 37ter, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. 37ter. — Après avoir pratiqué une interruption de grossesse, le médecin fait parvenir sans délai au président du Conseil d'appel compétent de l'Ordre des médecins, selon le cas :

— un rapport dans lequel il expose les raisons pour lesquelles il a pratiqué l'interruption de grossesse sur la base de l'article 353 du Code pénal;

— une note concernant l'exécution de l'interruption de grossesse sur la base de l'article 353bis, § 1er, b, du Code pénal et mentionnant le numéro de référence du dossier;

— le protocole visé à l'article 353bis, § 2, 3°, du Code pénal;

— les rapports visés à l'article 353bis, § 2, 4°, 5°, 6°, 8°, du Code pénal, qui peuvent être établis sous la forme d'un rapport global;

— le consentement écrit de la femme, visé à l'article 353bis, § 2, 9°, du Code pénal. »

Art. 10

Un article 37quater, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. 37quater. — Sans préjudice de la faculté du ministère public de rechercher et de poursuivre les infractions visées dans le Livre II, titre VII, chapitre 1er, du Code répressif, et sans préjudice de la compétence du juge pénal, le Conseil d'appel de l'Ordre des médecins vérifie si la décision d'interrompre la grossesse dans les cas visés aux articles 353 ou 353bis, § 1er, a et c, du Code pénal n'était pas manifestement injustifiée et/ou si l'interruption de grossesse visée à l'article 353bis, § 1er du Code pénal a eu lieu dans les circonstances prévues à l'article 353bis, § 2, du Code pénal.

Si le Conseil d'appel de l'Ordre des médecins juge que la décision d'interrompre la grossesse était manifestement injustifiée et/ou a eu lieu dans des circonstances contraires à celles prévues par l'article 353bis, § 2, du Code pénal, il en fait la déclaration au procureur du Roi dans le ressort duquel l'interruption de grossesse a eu lieu.

L'appréciation du Conseil d'appel de l'Ordre des médecins n'a d'effet obligatoire ni au niveau des pour-

volging, noch ten aanzien van de beoordeling door de strafrechter bindend, doch bepaalt slechts de grenzen van de aangifteplicht. »

Art. 11

In hetzelfde besluit wordt een artikel *37quinquies* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. *37quinquies*. — De Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren stelt jaarlijks een verslag op over de toepassing van de artikelen 353 en 353*bis* van het Strafwetboek.

Dit verslag vermeldt voor elke instelling van gezondheidszorg en voor elke geneesheer :

— het aantal zwangerschapsafbrekingen dat er op grond van de in artikel 353 van het Strafwetboek vermelde rechtvaardigingsgrond werd uitgevoerd;

— het aantal zwangerschapsafbrekingen dat er op grond van de in artikel 353*bis* van het Strafwetboek vermelde verschoningsgronden werd uitgevoerd.

Dit verslag wordt meegedeeld aan de Procureur des Konings in wiens rechtsgebied de betrokken instelling, desgevallend de betrokken geneesheer, is gevestigd. »

Art. 12

In hetzelfde besluit wordt een artikel *37sexies* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. *37sexies*. — De geneesheer mag, of hij een overeenkomst gesloten heeft of niet, van de vrouw geen bijkomend honorarium eisen bovenop de honoraria die de RIZIV-nomenclatuur bepaalt of zal bepalen, ongeacht haar toestand ten opzichte van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de voorwaarden waarin zij is opgenomen of haar eventuele bijzondere eisen »

Art. 13

In hetzelfde besluit wordt een artikel *37septies* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. *37septies*. — Indien, buiten de gevallen bedoeld in de artikelen 353 en 353*bis*, § 1, van het Strafwetboek, een vrouw zich tot een geneesheer of een instelling voor gezondheidszorg wendt om een zwangerschapsafbreking uit te voeren, dan is deze verplicht haar mee te delen dat het een strafbaar feit betreft, waaraan geen medewerking kan worden verleend.

Tevens dient deze geneesheer of deze instelling ervoor in te staan, hetzij zelf, hetzij door verwijzing naar een opvang- en begeleidingsdienst, dat aan de vrouw de nodige inlichtingen worden verstrekt over de verschillende opvangmogelijkheden voor kinderen, over de middelen waarop zij een beroep kan doen voor de oplossing van de medische, sociale, materiële en

suites, ni à celui de l'appréciation du juge répressif; elle détermine seulement les limites de l'obligation de déclaration. »

Art. 11

Un article *37quinquies*, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. *37quinquies*. — Le Conseil d'appel de l'Ordre des médecins fait un rapport annuel sur l'application des articles 353 et 353*bis* du Code pénal.

Ce rapport mentionne pour chaque établissement de soins et pour chaque médecin :

— le nombre d'interruptions de grossesse pratiquées sur la base de la cause de justification énoncée à l'article 353 du Code pénal;

— le nombre d'interruptions de grossesse pratiquées sur la base des causes d'excuse énoncées à l'article 353*bis* du Code pénal.

Ce rapport est communiqué au Procureur du Roi dans le ressort duquel est établi l'établissement concerné ou, le cas échéant, le médecin concerné. »

Art. 12

Un article *37sexies*, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. *37sexies*. — Qu'il soit conventionné ou non, le médecin ne peut exiger de la femme aucun supplément d'honoraires à ceux que la nomenclature de l'INAMI prévoit ou prévoira, quelles que soient sa situation à l'égard de l'assurance maladie-invalidité, les conditions de son hospitalisation ou ses exigences particulières éventuelles. »

Art. 13

Un article *37septies*, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. *37septies*. — Si, en dehors des cas visés aux articles 353 et 353*bis*, § 1er, du Code pénal, une femme s'adresse à un médecin ou à un établissement de soins pour faire pratiquer une interruption de grossesse, celui-ci est tenu de l'informer qu'il s'agit d'un fait délictueux auquel il ne peut prêter son concours.

Ce médecin ou cet établissement doivent également veiller, soit eux-mêmes, soit en la renvoyant à un service d'accueil et de guidance, à ce que soient communiquées à la femme les informations utiles sur les différentes possibilités d'accueil des enfants, sur les moyens auxquels elle peut avoir recours pour résoudre les problèmes d'ordre médical, social, matériel

psychologische problemen die door haar toestand zijn ontstaan en over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet, decreet of ordonnantie toegekend aan de gezinnen, aan al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de mogelijkheden om een kind te laten adopteren.

Ten slotte dient de geneesheer of een ander bevoegd persoon van de instelling aan de vrouw nauwkeurige informatie te verstrekken over de verschillende voorbehoedsmiddelen. »

Art. 14

In hetzelfde besluit wordt een artikel 37octies ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 37octies. — De Koning organiseert een informatiedienst die de in artikel 37septies, tweede lid, bedoelde inlichtingen verzamelt en ter beschikking stelt van éénieder, op eenvoudige aanvraag. »

Art. 15

In hetzelfde besluit wordt een artikel 38quinquies ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 38quinquies. — Wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met een geldboete van zesentwintig tot tweeduizend frank of met één van deze straffen alleen, de geneesheer die inbreuk pleegt op de bepalingen van artikel 37ter van het onderhavig besluit. »

6 december 1989.

A. BOURGEOIS
T. MERCKX-VAN GOEY
P. HERMANS
L. NELIS-VAN LIEDEKERKE
A. LEYSEN
M.-P. KESTELIJN-SIERENS
C. MOORS
M. OLIVIER
M. VAN PEEL
L. DHOORE

et psychologique posés par sa situation et sur les droits, aides et avantages accordés par la loi, les décrets ou les ordonnances aux familles, aux mères mariées ou non et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités d'adoption de l'enfant.

Enfin, le médecin ou une autre personne compétente de l'établissement doit fournir à la femme des informations précises sur les différentes méthodes de contraception. »

Art. 14

Un article 37octies, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. 37octies. — Le Roi organise un service d'information chargé de collecter les renseignements visés à l'article 37septies, deuxième alinéa, et de les mettre à la disposition de chacun, sur simple demande. »

Art. 15

Un article 38quinquies, libellé comme suit, est inséré dans le même arrêté :

« Art. 38quinquies. — Est puni d'un emprisonnement de huit jours à trois mois et d'une amende de vingt-six à deux mille francs ou d'une de ces peines seulement, le médecin qui contrevient aux dispositions de l'article 37ter du présent arrêté. »

6 décembre 1989.